

Djulönäs

Schakt intill en stenåldersboplats

Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning

Fornlämning Stora Malm 285
Katrineholm Trolldalen 1:1
Stora Malms socken
Katrineholms kommun
Södermanlands län
Södermanland

Jenny Holm

Djulönäs

Schakt intill en stenåldersboplatz

Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning

Fornlämning Stora Malm 285
Katrineholm Trolldalen 1:1
Stora Malms socken
Katrineholms kommun
Södermanlands län
Södermanland

Jenny Holm

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora Gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
E-post: info@kmmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2017

Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Publik Licens 4.0 (CC BY)
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

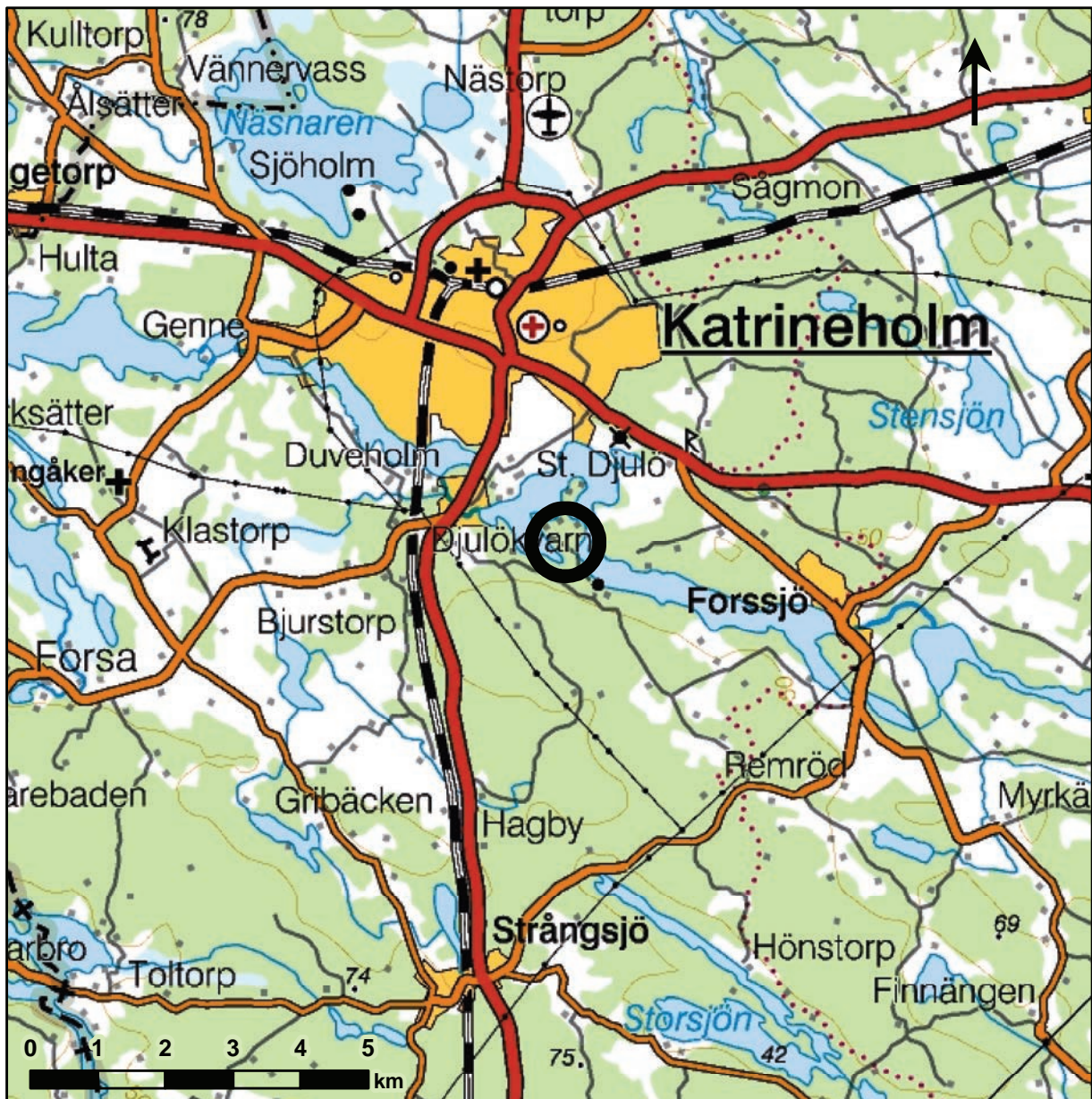
Lantmäteriets kartor omfattas inte av ovanstående licensiering.
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Medgivande 746918.

ISBN 978-91-7453-668-3

Tryck: JustNu, Västerås 2017

Innehåll

Sammanfattning	5
Bakgrund	5
Genomförande	7
Resultat	8
Referenser.....	10
Tekniska och administrativa uppgifter	11

Figur 1. Platsen för schaktningsövervakningen är markerad med en svart ring. Utdrag ur digitala Översiktskartan. Skala 1:100 000.

Sammanfattning

Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) gjorde under november 2017 en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning invid stenåldersboplatsen Stora Malm 285 på Djulönäs sydöst om Katrineholm. Undersökningen föranleddes av att Utsikt Bredband ämnade lägga ner fiberkabel i området. Kabelschaktet grävdes på motsatt sida av befintlig väg i förhållande till den kända fornlämningen. På grund av de topografiska förhållandena och påförda massor hittades inga lämningar som kan knytas till boplatsen.

Bakgrund

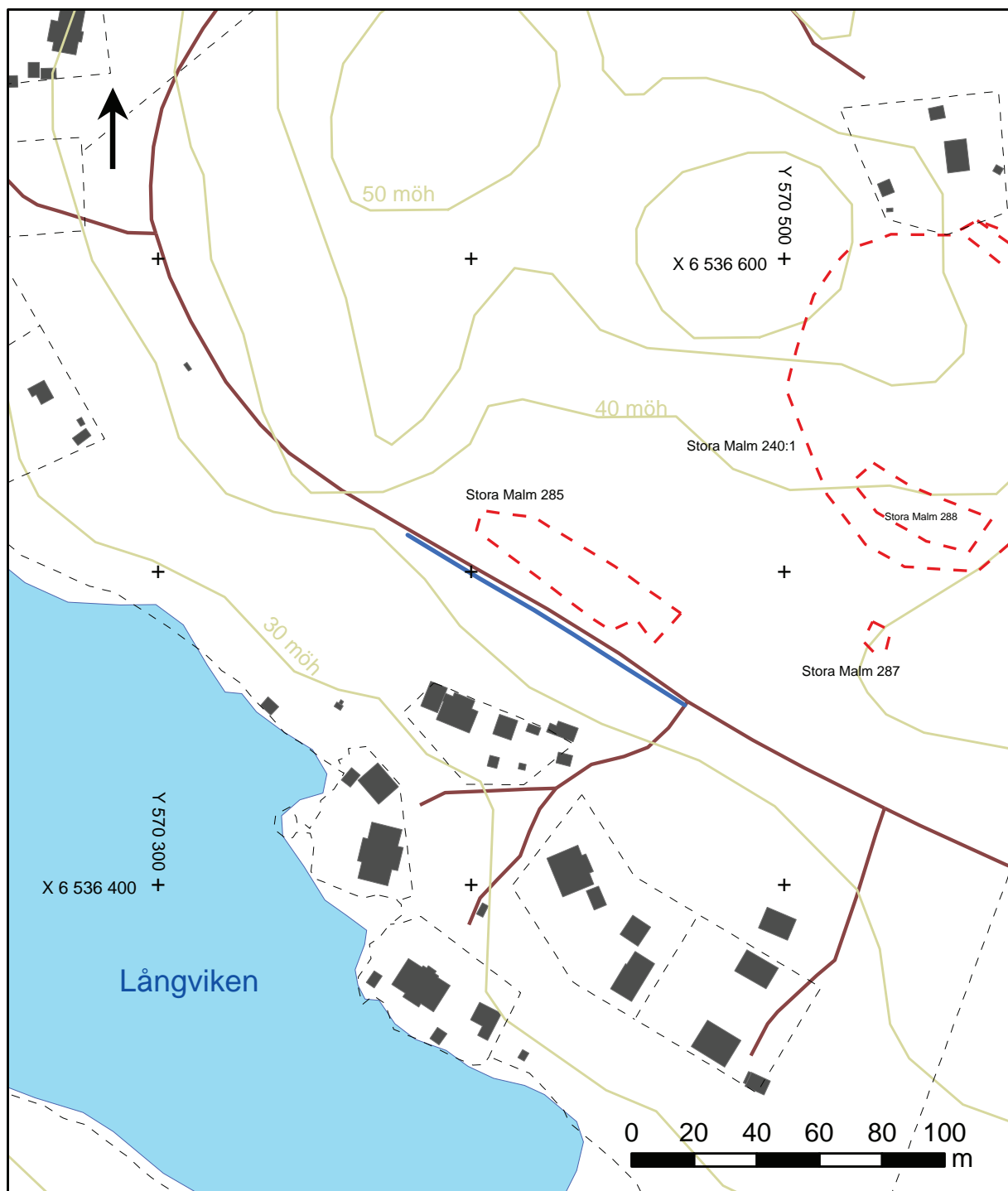
Då Utsikt Bredband avsåg att lägga ner ny fiber- och elkabel inom fornlämningsområdet för Stora Malm 285 har Länsstyrelsen i Södermanlands län beslutat om schaktningsövervakning där kabelnedläggningen passerar fornlämningen. Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) utförde schaktningsövervakningen under november 2017.

Boplatsen Stora Malm 285 utgörs av ett 70 × 15 meter (VNV–ÖSÖ) stort område längs med lokalvägens norra sida där det vid en utredning 2005 hittades slagen kvarts (Vinberg 2005). På grund av strandförskjutningen efter istiden har lokalen varit tillgänglig för bosättning först från övergången mellan äldre och yngre stenålder. Boplatsen låg då, cirka 4000 f.Kr., på en mindre ö långt inne i en smal havsvik (SGU).

Terrängen på Djulönäset utgörs av kuperad morän med berg i dagen i de högre partierna. Marken sluttar brant ner från boplatsen, och den längs med fornlämningen anlagda lokalvägen, mot Djulösjön. Själva boplatsen ligger på oregelbundna flacka ytor i ganska blockrik mark och är bevuxen med tät granskog. Den berörda kabelsträckningen var drygt 100 meter lång och låg i ett smalt öppet parti intill vägen på dess södra sida.

*Figur 2. Undersökningsområdet sett från öster. Boplatsen Stora Malm 285 ligger inne i skogen till höger om vägen. Fiberkabeln kommer att läggas ned på vägens södra sida, med början i bildens vänstra kant och upp förbi den gräsklädda kullen i bildens mitt.
Foto Jenny Holm.*

Teckenförklaring

- Undersökningsområde
- - - Kända fornlämningar
- Nivåkurva, 5 m ekvidistans

Figur 3. Undersökningsområdet, den aktuella delen av kabelschaktet längs med södra sidan av lokalvägen, markerad med blå linje. Skala 1:2 000.

Genomförande

Schaktet grävdes från öster mot väster längs med vägens södra sida. Grävningen företogs skiktvis och stratigrafi och markförhållanden kontrollerades kontinuerligt. Schaktet grävdes 0,6–0,8 meter djupt. Det var 0,4 meter brett i botten och något vidare mot toppen. På två ställen fick schaktet grävas i en krok för att ta sig förbi stora stenblock. Mindre volymer av den uppgrävda moränen sällades i handsäll, med 3 mm maskstorlek, för att kontrollera att inte små fynd missades.

Figur 4. På ett par ställen fick schaktet grävas runt stora stenblock. Foto från östsydöst av Jenny Holm.

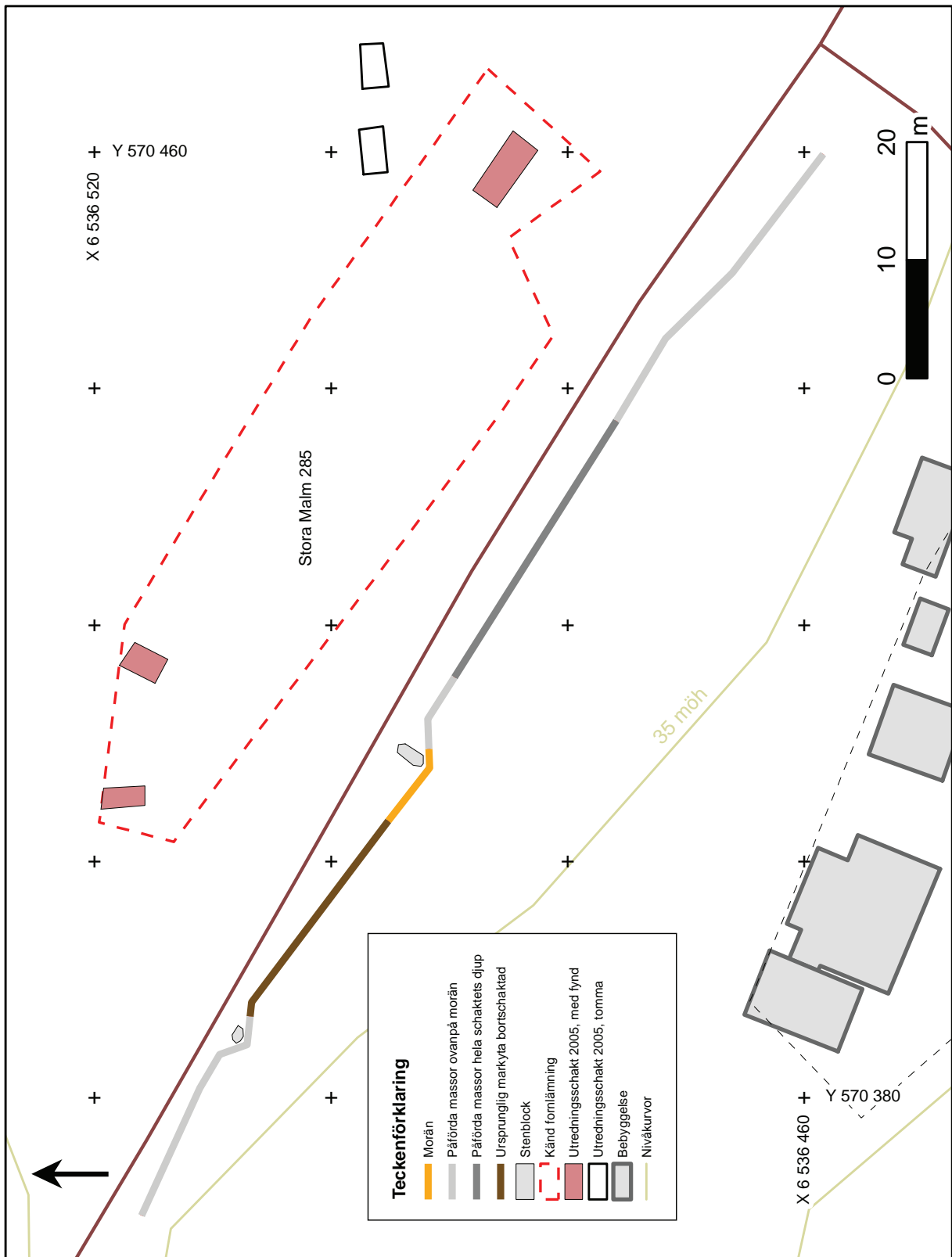
Resultat

Topografin sluttade från boplatsen i norr ner mot bebyggelsen närmare sjöstranden i söder. Detta medförde att marken nedåt slutningen fyllts upp för vägen så att den ursprungliga marknivån till största delen var övertäckt. De påförda massorna varierade i karaktär så att de i södra delen av schaktet var flerskiktade i olika grå och gråbruna lager, de mot mitten av schaktet var homogent gråa och de längst i norr var mörkt brungrå. Den ursprungliga marknivån, med moig morän, kunde studeras i sydligaste delen av schaktet, där schaktet gick runt det större stenblocket och i delar av den norra änden av schaktet. Bitvis var marken så pass uppfylld att schaktet inte nådde ner genom de påförda lagren till den underliggande moränen. På ett parti i den norra delen hade den ursprungliga markytan istället schaktats bort.

Längs ett par meter av kabelschaktet, mitt emot den södra delen av Stora Malm 285 och ett av utredningsschakten med kvartsfynd, var moränen sandigare och förhållandena sammantaget de mest gynnsamma vid den här undersökningen, men inte heller där fanns några tecken på att boplatsen fortsatt så långt åt söder.

Figur 5. Marken sluttade tvärt ner åt söder och var uppfylld för vägen så att schaktet till stor del kom att grävas i påförda massor. Foto från västnordväst av Jenny Holm.

Figur 6. Schaktplan med graden av påförda lager och bortschaktad markyta markerad med olika färger.
Skala 1:500.

Referenser

Litteratur

Vinberg, A. 2005. Arkeologisk utredning. *Trolldalen. Torp och stenålder på Djulönaset*. Södermanland. Stora Malms socken. Trolldalen 1:1 och Djulö 1:188 m.fl. RAÄ 240. Riksantikvarieämbetet, Avdelningen för arkeologiska undersökningar, UV Mitt rapport 2005:11.

Otryckta källor

Riksantikvarieämbetets fornminnesregister (FMIS), www.fmis.raa.se

Sveriges geologiska undersökning (SGU), www.sgu.se

Tekniska och administrativa uppgifter

<i>Stiftelsen Kulturmiljövård projektnr:</i>	KM17176
<i>Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:</i>	431-5600-2017, 2017-10-27
<i>Typ av undersökning:</i>	Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning
<i>Undersökningsperiod:</i>	27 november 2017
<i>Personal:</i>	Jenny Holm
<i>Landskap:</i>	Södermanland
<i>Län:</i>	Södermanland
<i>Kommun:</i>	Katrineholm
<i>Socken:</i>	Stora Malm
<i>Fastighet:</i>	Katrineholm Trolldalen 1:1
<i>Fornlämning:</i>	Stora Malm 285
<i>Fastighetskartan:</i>	9G 7e Stora Djulö
<i>Koordinater:</i>	X6 536 480/Y 570 430
<i>Koordinatsystem:</i>	Sweref 99 TM
<i>Höjdsystem:</i>	RH 2000
<i>Inmätningmetod:</i>	GPS
<i>Dokumentationshandlingar:</i>	–
<i>Fynd:</i>	–